

Keskusteluaiheita Discussion papers

Christian Edgren - Juha Kettunen

KANSANELÄKELAITOKSEN ELÄKE-ETUUK-
SIEN KEHITYKSESTÄ

No 155

19.6.1984

This series consists of papers with limited circulation, intended to stimulate discussion. The papers must not be referred or quoted without the authors' permission.

Sisällysluettelo:

	sivu
1. Johdanto	1
2. Kansaneläkelaitoksen asema sosiaali- ja eläketurvassa	2
2.1. Eläkelajit ja niiden osat	3
2.2. Kansaneläkevakuutuksen rahoitus	5
3. Eläke-etuuksien seuranta ja ennustaminen	8
3.1. Hintatason muutoksen vaikutus	8
3.2. Lainmuutosten aiheuttamat tasokorotukset	13
3.3. Eläkevolyymin vaihtelu	19
4. Vaikutukset yhteensä	23
Liite	30

KANSANELÄKELAITOKSEN ELÄKE-ETUUKSIEN KEHITYKSESTÄ

1. Johdanto

Seuraavassa tarkastellaan Kansaneläkelaitoksen eläke-etuuksia ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Selvitys liittyy ETLA:n ennustetoiminnan välineistön kehittämiseen.

Kansaneläkelaitoksen eläke-etuuksien kehitystä tarkastellaan muodostettavan eläkekantaindeksin perusteella. Eläkekantaindeksi hajoitetaan hintatason kehityksen perusteella määräytyväksi kansaneläkeindeksiksi, voimassa olevien eläkkeiden tason korotuksen perusteella määräytyväksi tasokorotusindeksiksi sekä volyymi-indeksiksi, joka määräytyy residuaalina. Volyymi-indeksin kehitykseen vaikuttavat uudet eläkehakemukset, jotka voivat perustua lainmuutoksiin tai demografisiin tekijöihin. Vuodesta 1975 alkaen tehdyn hajoitelman perusteella eläkekantaindeksin kehitykseen on selvästi eniten vaikuttanut kansaneläkeindeksi, hieman tasokorotusindeksi ja volyymi-indeksi vain marginaalisesti.

Eläkekantaindeksin ja sen osaindeksien muodostamista tarkastellaan luvussa 3. Sitä ennen käsitellään lyhyesti eläketurvaa yleensä, eri eläkelajeja ja niiden rahoitusta.

2. Kansaneläkelaitoksen asema sosiaali- ja eläketurvassa

Kansantalouden tilinpidon institutionaalisen sektorijaon mukaan julkisen sektorin sosiaaliturvarahastot käsittävät yksiköt, joiden pääasiallisena tehtävänä on julkisen vallan säätämän sosiaaliturvan hoitaminen ja jotka ovat julkisen vallan suoraan valvomia. Yksiköt ovat Kansaneläkelaitos, työttömyyskassat ja niiden tukirahasto, työttömyyskassojen keskuskassa sekä Erorahasto. Sen sijaan Työeläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Merimieseläkekassa ja Eläketurvakeskus luetaan nykyään aikaisemmasta käytännöstä poiketen rahoituslaitoksiin.

Eläketurva jakautuu perusturvaan, ansioihin suhteutettuun lisäturvaan ja erityisturvaan:

- (1) Kansaneläkelaitoksen maksamat eläkkeet ovat yleisiä peruseläkkeitä. Niiden tarkoituksena on taata vähimmäistoimeentulo kaikille eläkkeensaajille. Yleinen peruseläke maksetaan yleensä myös lisä- ja erityisturvan piiriin kuuluville eläkkeensaajille.
- (2) Eri eläkelaitosten sekä valtion ja kuntien maksamat ansioihin suhteutetut eläkkeet muodostavat lisäturvan, jonka tarkoituksena on yhdessä yleisen peruseläkkeen kanssa pyrkiä säilyttämään aikaisemmin saavutettu kulutustaso eläketapahtuman jälkeen.
- (3) Erityisturvaa säätelevät tapaturmavakuutuslaki ja sotilasvammalaki. Niiden mukaiset eläkkeet

(elinkorot ja huoltoeläkkeet) pyrkivät turvaamaan toimeentulon jatkuvuuden kyseisissä laeissa mainittujen sosiaalisten riskien varalta. Lisäksi erityisturvaan kuuluvat rintamaveteraanien varhaiseläke, sukupolvenvaihdoseläke sekä luopumiseläke.

Kansaneläkelaitos huolehtii sosiaalivakuutuksen yleisestä, kaikkia Suomessa asuvia henkilöitä koskevasta osasta. Kansaneläkelaitoksen toiminta käsittää yleisen peruseläketurvan lisäksi sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen toimeenpanon.

2.1. Eläkelajit ja niiden osat

Yleisiä peruseläkkeitä koskeva kansaneläkelainsäädäntö käsittää kansaneläkelain, eläkkeensaajien asumistukilain, perhe-eläkelain, rintamasotilaseläkelain ja lain lapsen hoitotuesta sekä näihin lakeihin liittyvät muut säädökset. Tarkastellaan peruseläketurvan rakennetta vuonna 1983.

Kansaneläkkeet jakaantuivat pääsääntöisesti

- (1) vanhuuseläkkeisiin ja
- (2) työkyvyttömyyseläkkeisiin.

Vanhuuseläkettä maksettiin 65 vuotta täyttäneelle henkilölle, työttömyyseläkettä 1.1.1983 alkaen vuonna 1928 ja aiemmin syntyneille työnhakijoille, sekä vanhuudentukea

63-64-vuotiaalle pienituloiselle yksinäiselle naispuoliselle henkilölle, jonka oikeus tukeen on alkanut ennen vuotta 1980. Uusia vanhuudentukia ei enää myönnetä. Työkyvyttömyyseläkettä maksettiin 16-64-vuotiaalle työkyvyttömäksi todetulle henkilölle.

(3) Perhe-eläkkeenä maksettiin leskeneläkettä alle 65-vuotiaalle naispuoliselle henkilölle sekä lapseneläkettä pääsääntöisesti alle 16-vuotiaalle lapselle, jonka toinen tai molemmat vanhemmat tai huoltajat olivat kuolleet.

(4) Rintamasotilaseläke maksettiin pienituloiselle 55-64-vuotiaalle henkilölle, jolla on rintamasotilas- tai rintamapalvelustunnus. Alle 60-vuotiaalta vaadittiin lisäksi alentunutta työkykyä.

(5) Rintamalisää maksettiin kansaneläkettä saaville rintamasotilaille, rintamapalvelukseen osallistuneille naisille sekä vuoden 1918 sodan nais- ja miespuolisille veteraaneille.

(6) Lapsen hoitotukea maksettiin 0-15-vuotiaalle pitkäaikaisesti sairaalle tai vammaiselle lapselle, joka ei ollut hoidettavana tai koulutettavana pääasiassa julkisin varoin ylläpidetyssä laitoksessa.

Peruseläketurvan jakautuminen eri eläkelajeihin vuonna 1983 nähdään kuvion 1 poikkileikkaustarkastelusta.

Kansaneläkkeen eri lajeilla on laissa tarkemmin säädettyjä osia. Vuonna 1983 kansaneläke muodostui

- (1) pohjaosasta
- (2) lisäosasta
- (3) tukiosista ja -lisistä
- (4) asumistuesta
- (5) puolisolisästä
- (6) lapsikorotuksesta sekä
- (7) avuttomuuslisistä.

Kansaneläkkeen osat nähdään vuonna 1983 kuvion 2 poik-
kileikkaustarkastelusta.¹⁾

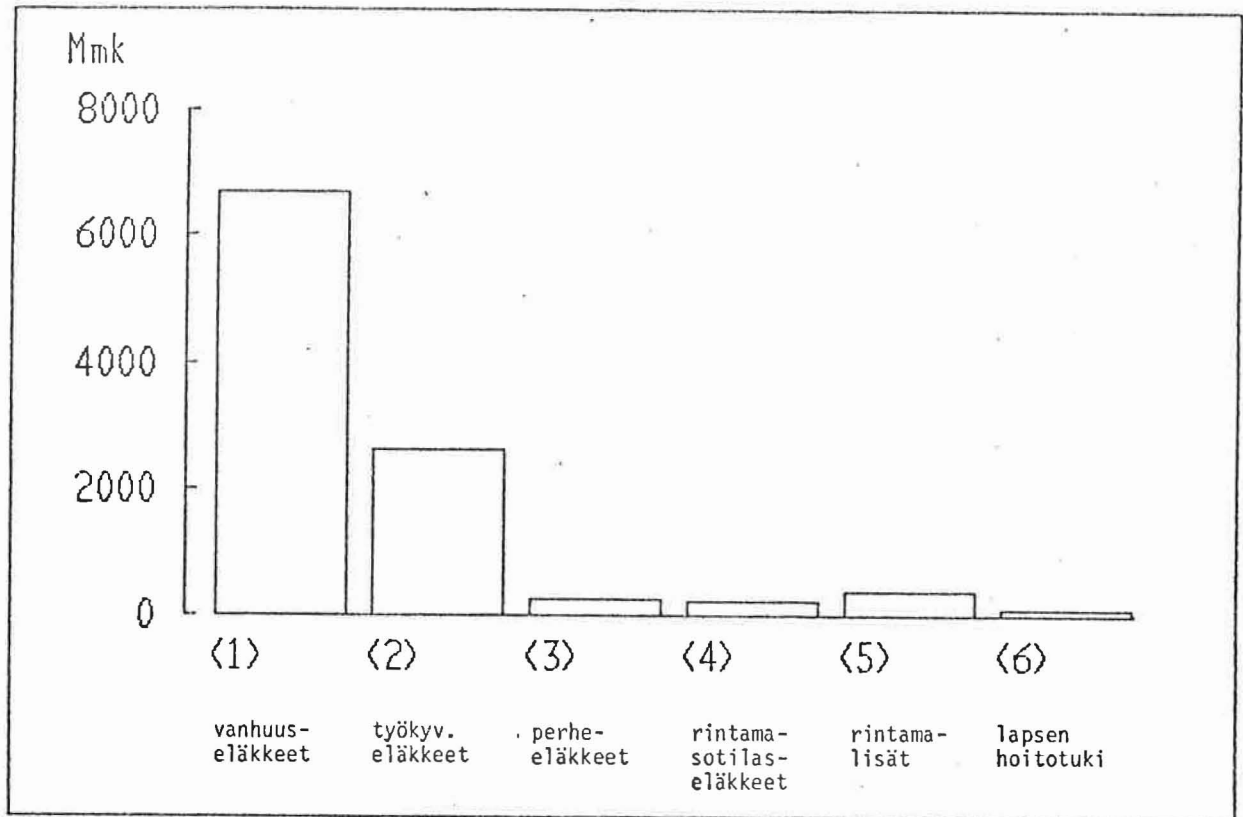
Tukiosa ja tukilisiä yhdistettiin 1.1.1983 lisäosaksi,
joten ne ovat vuoden 1983 aikana takautuvasti maksettuja
eläkkeenosia.

2.2. Kansaneläkevakuutuksen rahoitus

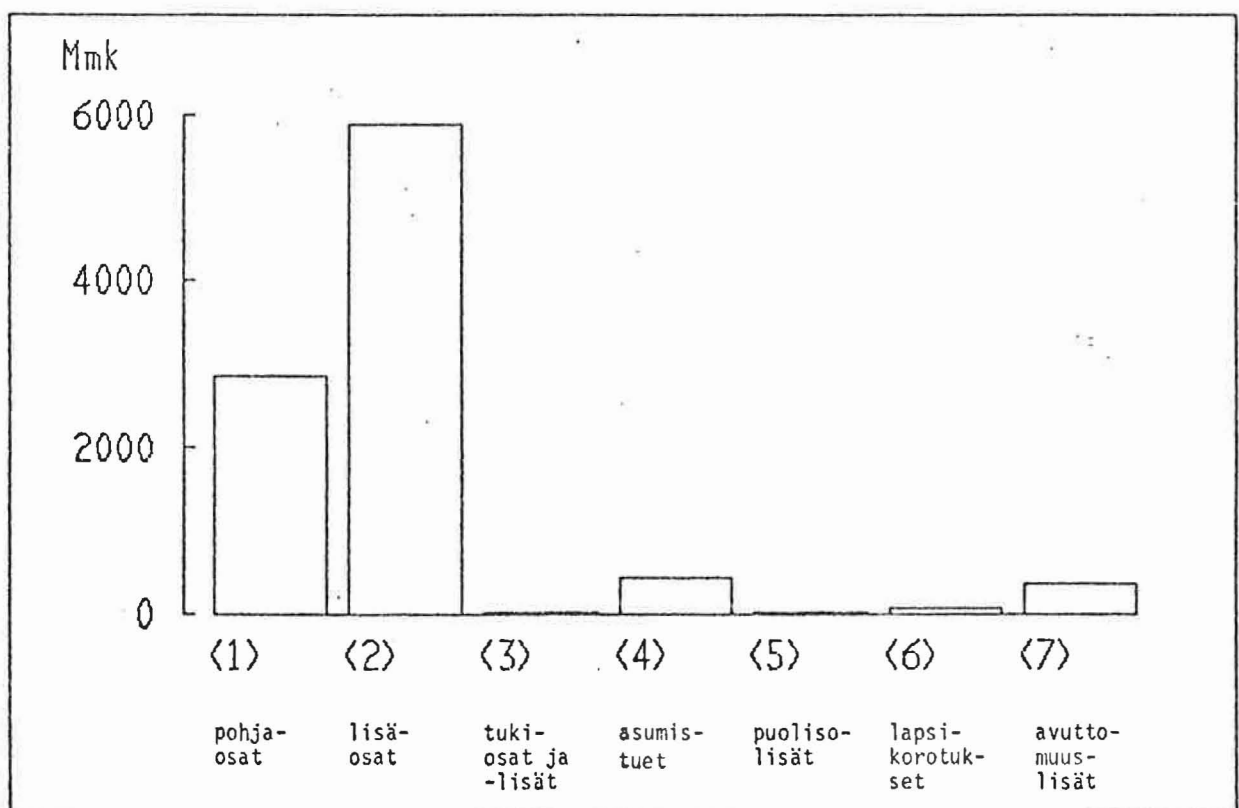
Kansaneläkelainsäädännön mukaisen toiminnan rahoittavat
Kansaneläkelaitos vakuutettujen ja työnantajien maksuilla
ja rahastojen tuotoilla sekä valtio ja kunnat.

Kansaneläkelaitos rahoitti vuonna 1983 kokonaan kan-
saneläkkeiden pohjaosat, 73.9 % lisäosista, 50 %

KUVIO 1. Kansaneläkelaitoksen peruseläketurva eläkelajeittain vuonna 1983

KUVIO 2. Kansaneläkkeen osat vuonna 1983

asumistuista, puolisolisät, lapsikorotukset sekä avuttomuuslisät. Lisäksi Kansaneläkelaitos rahoitti kokonaan kansaneläkevakuutuksen hallintokulut, joiksi luetaan 40 % Kansaneläkelaitoksen hallintokulujen kokonaismäärästä.

Valtio rahoitti kokonaan perhe-eläkkeet, rintamasotilas-etuudet ja 12.3 % lisäosista.

Kunnat rahoittivat yhteensä 13.8 % lisäosista ja 50 % asumistuista. Kuntien kustannukset jakautuivat eri kuntien osalle kunnan taloudellisen kantokyvyn mukaan.

Vakuutusmaksut jakaantuvat vakuutetun ja työnantajan maksettaviksi. Vakuutetun kansaneläkemaksu on vahvistettu tietyksi pennimääräksi kunnallisverotuksen veroäyriä kohti ja työnantajan vakuutusmaksu tietyksi prosenttimääräksi ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä.

Oheisessa asetelmassa kuvataan vakuutetun ja työnantajan kansaneläkemaksujen perusteita vuoden 1975 alusta lukien:

	vakuutetut penniä/äyri	työnantaja % palkoista
1.1.1975 - 30.06.1975	2.25	4.500-5.500
1.7.1975 - 31.12.1977	2.25	4.625-5.625
1.1.1978 - 31.12.1981	2.00	4.625-5.625
1.1.1982 - 30.04.1982	1.82	4.625-5.625
1.5.1982 - 31.12.1982	1.82	4.100-5.600 ¹⁾
1.1.1983 - 31.12.1983	1.75	4.100-5.600 ¹⁾
1.1.1984 -	1.95	4.200-5.700 ²⁾

1) Yksityinen työnantaja 4.10, 5.05, 5.60, julkinen työnantaja 4.60.

2) Yksityinen työnantaja 4.20, 5.15, 5.70, julkinen työnantaja 4.70.

3. Eläke-etuuksien seuranta ja ennustaminen

Aluksi muodostetaan voimassa olevista eläkkeistä eli eläkekannasta 1975:01 = 100 -kantainen kuukausittainen eläkekantaindeksi

$$\begin{aligned} I(K_t) &= 100 (K_t / K_{1975:01}) \\ &= 100 (K_t / 3410.1) \end{aligned}$$

Eläkekannan seuraamiseksi ja ennustamiseksi eläkekantaindeksi hajotetaan hintatason kehitystä seuraavaksi kansaneläkeindeksiksi $I(KELI)$, tasokorotusindeksiksi $I(T)$ sekä eläkevolyyymi-indeksiksi $I(V)$. Siten seuraava identiteetti on voimassa:

$$I(K_t) = 100 \left(\frac{I(KELI_t)}{100} * \frac{I(T_t)}{100} * \frac{I(V_t)}{100} \right)$$

Seuraavaksi tarkastellaan kunkin osaindeksin kehitystä, rakennetta ja hyväksikäyttöä ennustetilanteessa.

3.1. Hintatason muutoksen vaikutus

Kaikki eläkkeenosat ja niihin liittyvät tulo- ja omaisuusrajat ovat elinkustannusindeksiin sidottuja. Vuoden 1982 loppuun saakka niitä korotettiin silloin, kun elinkustannusindeksi oli noussut vähintään 3 % edellisen korotuksen aiheuttamasta pisteluvusta.

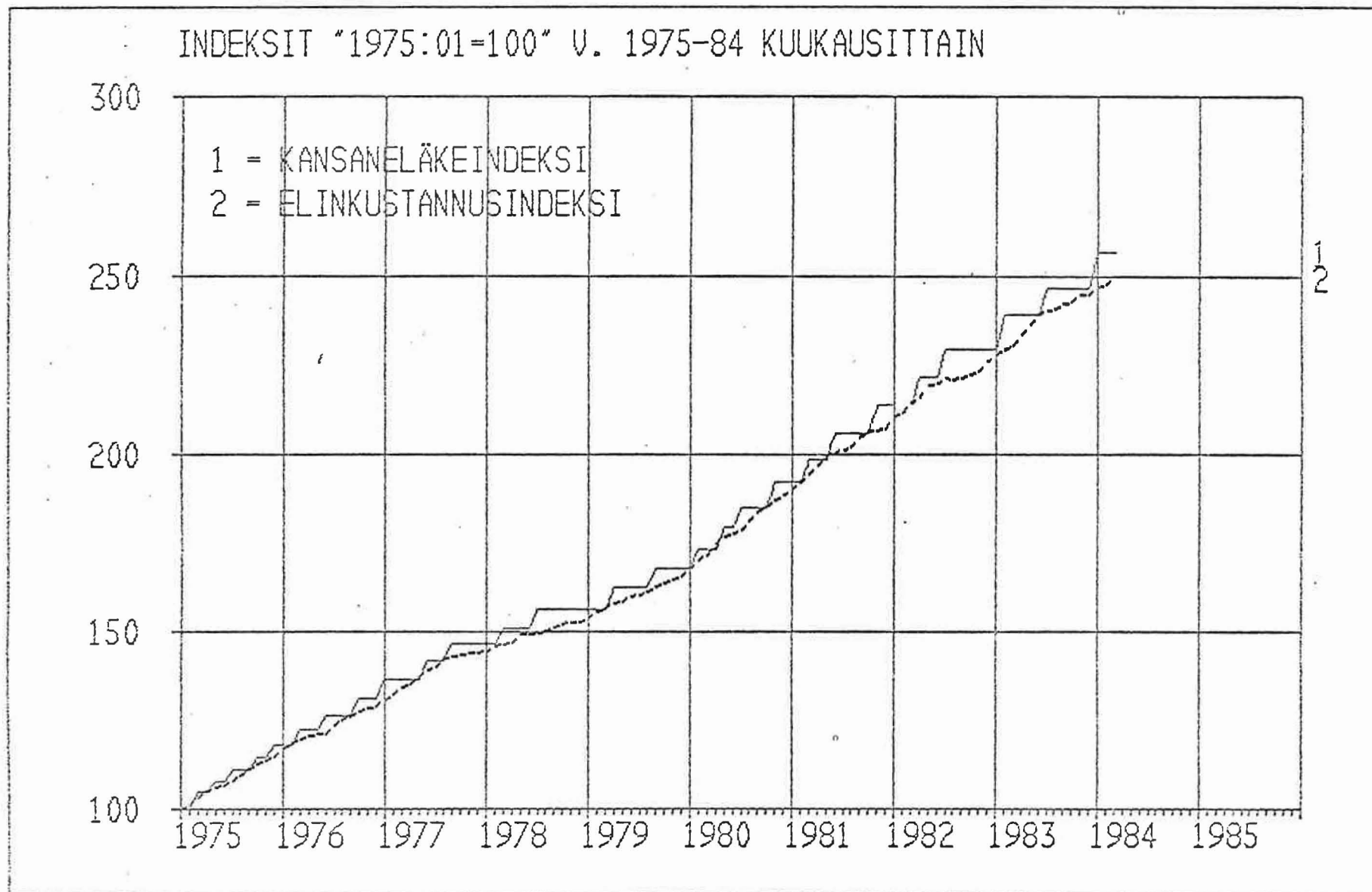
Kansaneläkkeiden indeksitarkistusjärjestelmää muutettiin vuoden 1982 marraskuun alussa siten, että indeksitarkistus suoritetaan kunkin vuoden tammi- ja heinäkuussa. Tammikuun kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan edellisen vuoden lokakuun elinkustannusindeksin ja heinäkuun kansaneläkeindeksi saman vuoden huhtikuun elinkustannusindeksin pisteluvun perusteella. Ensimmäinen uuden järjestelmän mukainen indeksitarkistus suoritettiin kuitenkin poikkeuksellisesti 1.2.1983, jolloin se perustui joulukuun 1982 elinkustannusindeksin pistelukuun.

Indeksitarkistusjärjestelmää on muutettu edelleen siten, että heinäkuun välitarkistus jää pois kuitenkin niin, että heinäkuun 1984 indeksikorotus toteutuu 40 prosenttisesti.

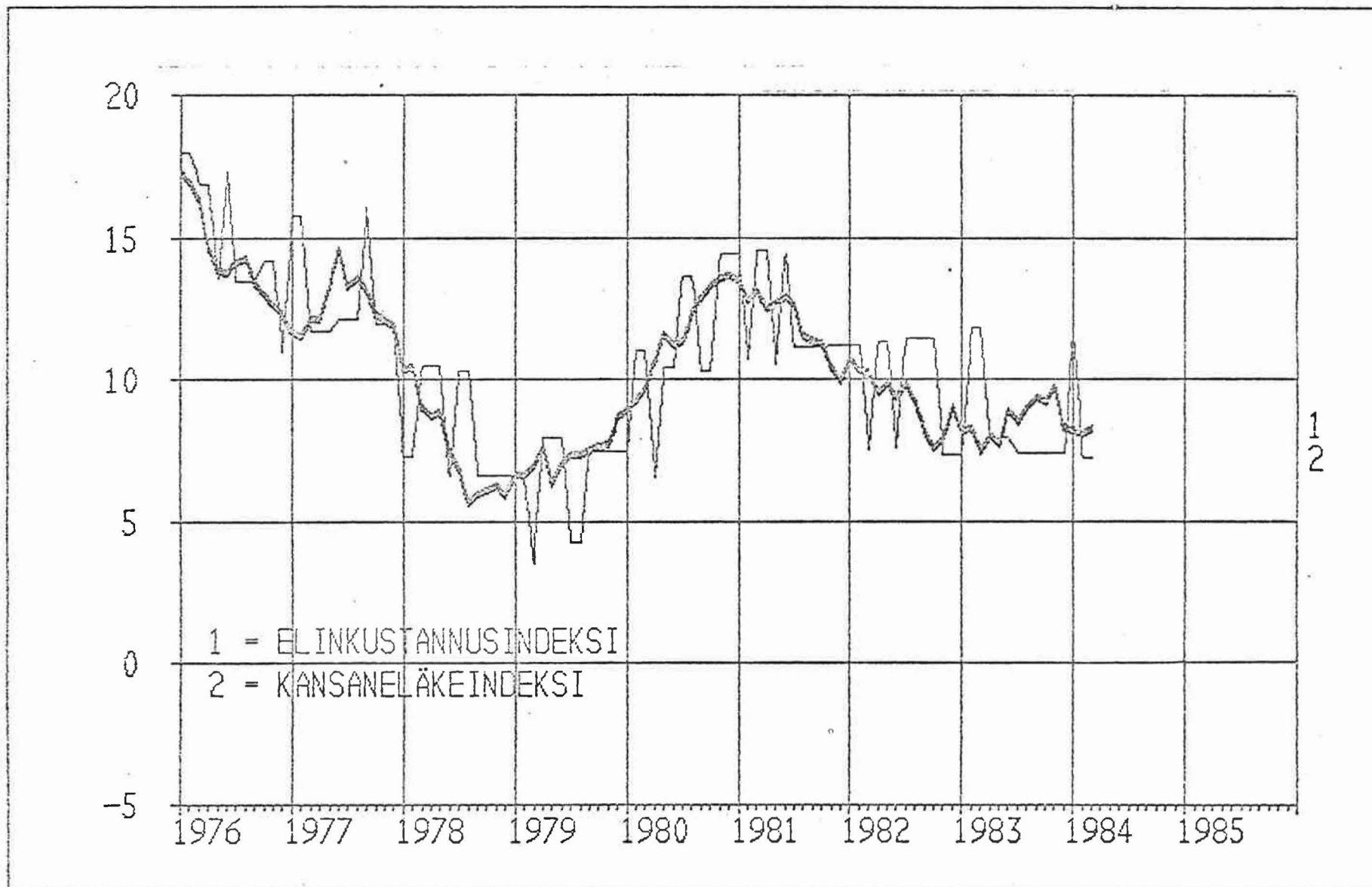
Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan siten, että elinkustannusindeksin pisteluku jaetaan elinkustannusindeksin ja kansaneläkeindeksin suhteella, joka on määritelty 1.147:ksi. Saatu osamäärä pyöristetään lähimpään kokonaislukuun (VNp 780/82).

Kuviosta 3 nähdään kansaneläke- ja elinkustannusindeksien kehitys vuodesta 1975 alkaen. Indeksien asema toisiinsa nähden riippuu tarkastelun aloitusajankohdan valinnasta. Kuviossa 4 ovat indeksien %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta.

KUVIO 3. Kansaneläke- ja elinkustannusindeksien välinen riippuvuus vuosina 1975-84

KUVIO 4. Kansaneläke- ja elinkustannusindeksien %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta vuosina 1976-84

Kansaneläkeindeksi KELI korjattiin tammikuussa 1984 loka-
kuun 1983 elinkustannusindeksin EKI pisteluvun mukaan,
joten

$$\begin{aligned} \text{KELI}_{1984:01} &= \frac{\text{EKI}_{1983:10}}{1.147} \\ &= \frac{883.1}{1.147} \\ &= 770 \end{aligned}$$

Heinäkuun 1984 indeksitarkistus toteutetaan 40 prosent-
tisesti. Oletetaan, että huhtikuun elinkustannusindeksin
pisteluku on 7.5 prosenttia edellisen vuoden vastaavan
kuukauden pistelukua suurempi. Siten

$$\begin{aligned} \text{KELI}_{1984:07} &= \left(\frac{\text{EKI}_{1983:04} * 1.075}{1.147} - 770 \right) 0.4 + 770 \\ &= \left(\frac{849.1 * 1.075}{1.147} - 770 \right) 0.4 + 770 \\ &= 780 \end{aligned}$$

Oletetaan, että elinkustannusindeksin 1984:10 pisteluku on
6.5 prosenttia korkeampi kuin edellisen vuoden vastaava
pisteluku. Siten

$$\begin{aligned} \text{KELI}_{1985:01} &= \frac{\text{EKI}_{1983:10} * 1.065}{1.147} \\ &= \frac{883.1 * 1.065}{1.147} \\ &= 820 \end{aligned}$$

Indeksin pisteluku säilyy vuoden 1985 loppuun, koska tästä lähtien eläkkeiden indeksitarkistus suoritetaan ainoastaan tammikuun alussa edellisen vuoden lokakuun elinkustannusindeksin pisteluvun mukaan.

Oletetaan, että kansaneläkeindeksi nousee 6 prosenttia vuodessa vuosina 1986-88. Siten strategiset pisteluvut olisivat:

	KELI	I (KELI)
1984:01	770	256.7
1984:07	781	260.3
1985:01	820	273.3
1986:01	869	289.7
1987:01	921	307.1
1988:01	977	325.5

Kansaneläkeindeksi on muunnettu 1975:01 = 100 -kantaiseksi seuraavasti

$$\begin{aligned}
 I(KELI_t) &= 100 (KELI_t / KELI_{1975:01}) \\
 &= 100 (KELI_t / 300)
 \end{aligned}$$

3.2. Lainmuutosten aiheuttamat tasokorotukset²⁾

Kansaneläkejärjestelmään tehtiin 1.7.1975 lukien eräitä uudistuksia, jotka aiheuttivat muutoksia lähinnä tukiosien etuoikeussäännöksiin, vuositulon muutoksen käsitteeseen sekä asumistukijärjestelmän omavastuurakenteeseen. Vaikutus vuotuisiin eläkemääriin oli yhteensä 11.7 milj. markkaa.

Uusi rintamasotilaseläkelaki tuli voimaan 1.7.1977, jolloin rintamalisää alettiin maksaa 55-vuotiaille kansaneläkkeensaajille. Lisäksi nostettiin eläkkeiden markkamääriä ja uudistettiin lapsikorotussäännöksiä. Vaikutus eläkekantaan oli 22.2 milj. markkaa.

Rintamasotilaseläkeuudistuksen toinen vaihe tuli voimaan 1.1.1978, jolloin 55-59-vuotiaiden rintamasotilaiden eläkkeet tulivat samansuuruisiksi kuin 60-64-vuotiaiden eläkkeet. Lainmuutos lisäsi rintamasotilaseläkkeiden vuotuista kantaa 28 milj. markalla.

Kansaneläkeuudistuksen I A -vaihe tuli voimaan 1.1.1980. Tuntuvin muutos oli tukilisien korotus. Tukiosan ja asumistukien määräytymisperusteita muutettiin. Lisäksi aikaisemman vaimokorotuksen asemasta otettiin käyttöön erillinen vaimolisä. Vuotuinen eläkekanta nousi yhteensä noin 265 milj. markkaa.

Eräiden kansaneläke-etuuksien suuruus riippuu eläkkeensaajan asuinkunnasta. Nämä on jaettu kolmeen ryhmään yleisen kalleusluokituksen mukaisesti. Kolmanteen kuntaryhmään kuuluvien eläkkeensaajien eläke-etuudet alettiin 1.7.1980 alkaen maksaa toisen kuntaryhmän mukaan. Vuotuinen eläkekanta nousi 108 milj. markkaa.

Kansaneläkeuudistuksen I B -vaihe tuli voimaan 1.7.1981. Tällöin lievennettiin työtulon vaikutusta kansaneläkkeen

tukiosaan ja -lisään. Samoin tulivat myös voimaan rintamasotilasetuuksia ja lapsen hoitotukia tuntuvasti korottaneet lainmuutokset. Muutokset aiheuttivat yhteensä 191 milj. markan kasvun eläkekantaan.

Kansaneläkeuudistuksen II A -vaihe toteutettiin 1.1.1983. Kansaneläkkeen perusosa muuttui samansuuruiseksi pohjaosaksi, ja entinen tukiosa ja tukilisiä yhdistettiin lisäosaksi, jota korotettiin. Kansaneläkkeiden tulosidonaisuutta lievennettiin merkittävästi. Siten eläkkeensaajan ja hänen puolisonsa työtulot eivät vähennä kansaneläkettä. Lisäksi omaisuus ei vähennä eläkettä yhtä voimakkaasti kuin ennen. Lainmuutoksen välitön vaikutus eläkekantaan oli kaikkiaan 852 milj. markkaa.

Kansaneläkeuudistuksen II B -vaihe toteutettiin 1.1.1984, jolloin korotettiin lisäosia. Tämän ohella ns. vanhan työeläkkeen saajille tuli erillinen tasokorotus. Puolisoiden lisäosat eriytettiin siten, että kummallekin vahvistetaan oma lisäosa, johon toisen puolison tulot eivät vaikuta. Puolisoiden mahdolliset yhteiset tulot ja omaisuus osoitetaan lisäosan määrää vahvistettaessa. Uudistuksen vaikutus eläkekantaan oli kaikkiaan 573.2 milj. markkaa.

Lainmuutosten aiheuttamat tasokorotukset voimassa oleviin eläkkeisiin pystytään arvioimaan Kansaneläkelaitoksessa ns. lainmuutosajojen perusteella. Nämä korotukset tehdään eläkkeisiin automaattisesti. Seuraavaksi muodostetaan näin laskettujen tasokorotusten perusteella 1975:01 = 100 -kan-

tainen kuukausittainen tasokorotusindeksi. Tasokorotusindeksi $I(T)$ lasketaan kontribuutiona edellisen kuukauden eläkekantaan K_{t-1} seuraavasti

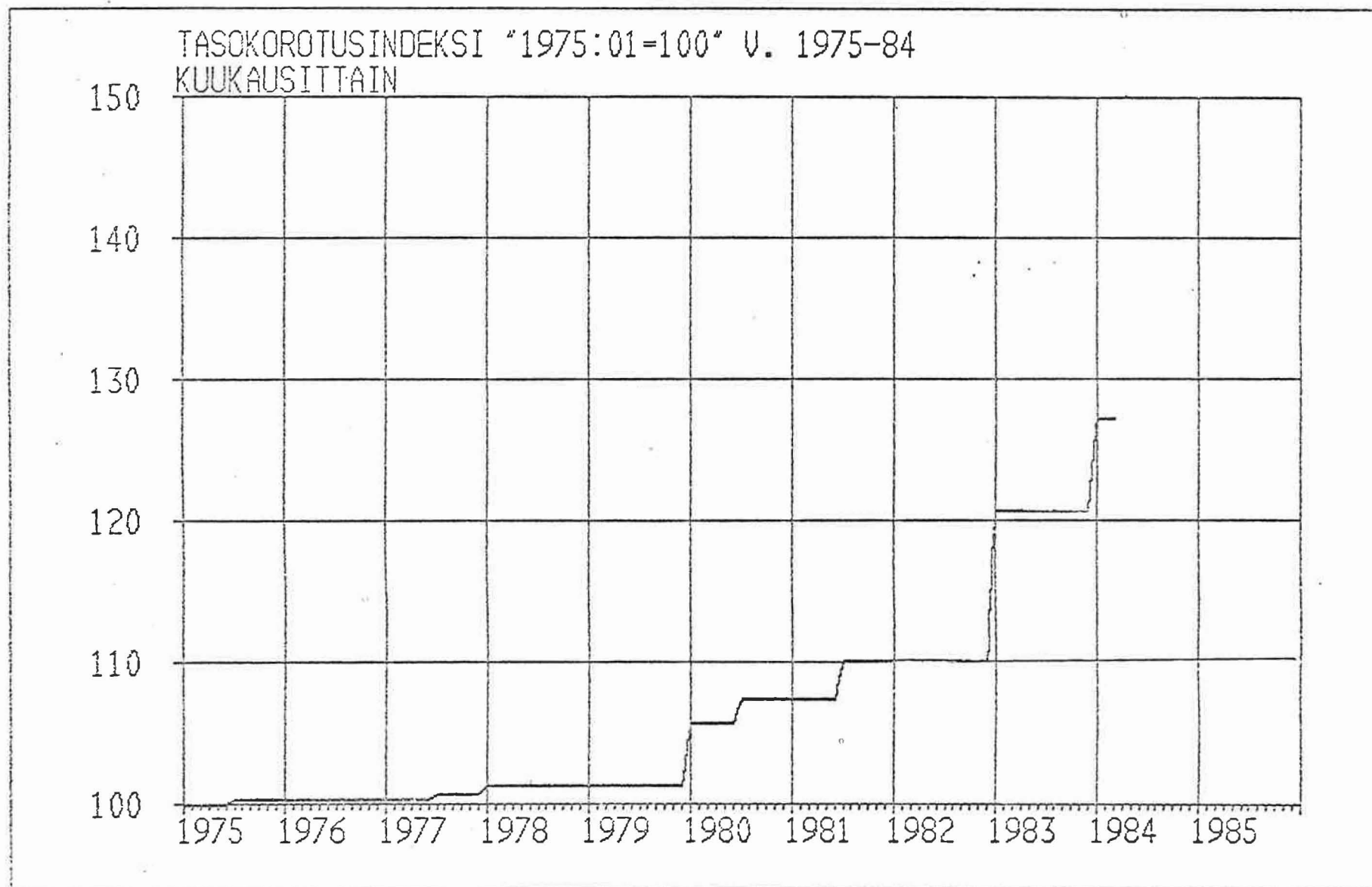
$$\begin{aligned}
 I(T_t) &= 100 * e^{\sum_{i=2}^t \ln \frac{(T_i + K_{i-1})}{K_{i-1}}} \\
 &= 100 * e^{\sum_{i=2}^t \ln \left(1 + \frac{T_i}{K_{i-1}}\right)}
 \end{aligned}$$

missä e = Neperin luku. Kuviosta 5 nähdään eläkkeiden tasokorotusindeksin kehitys vuodesta 1975 alkaen. Kuviossa 6 ovat indeksin %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta.

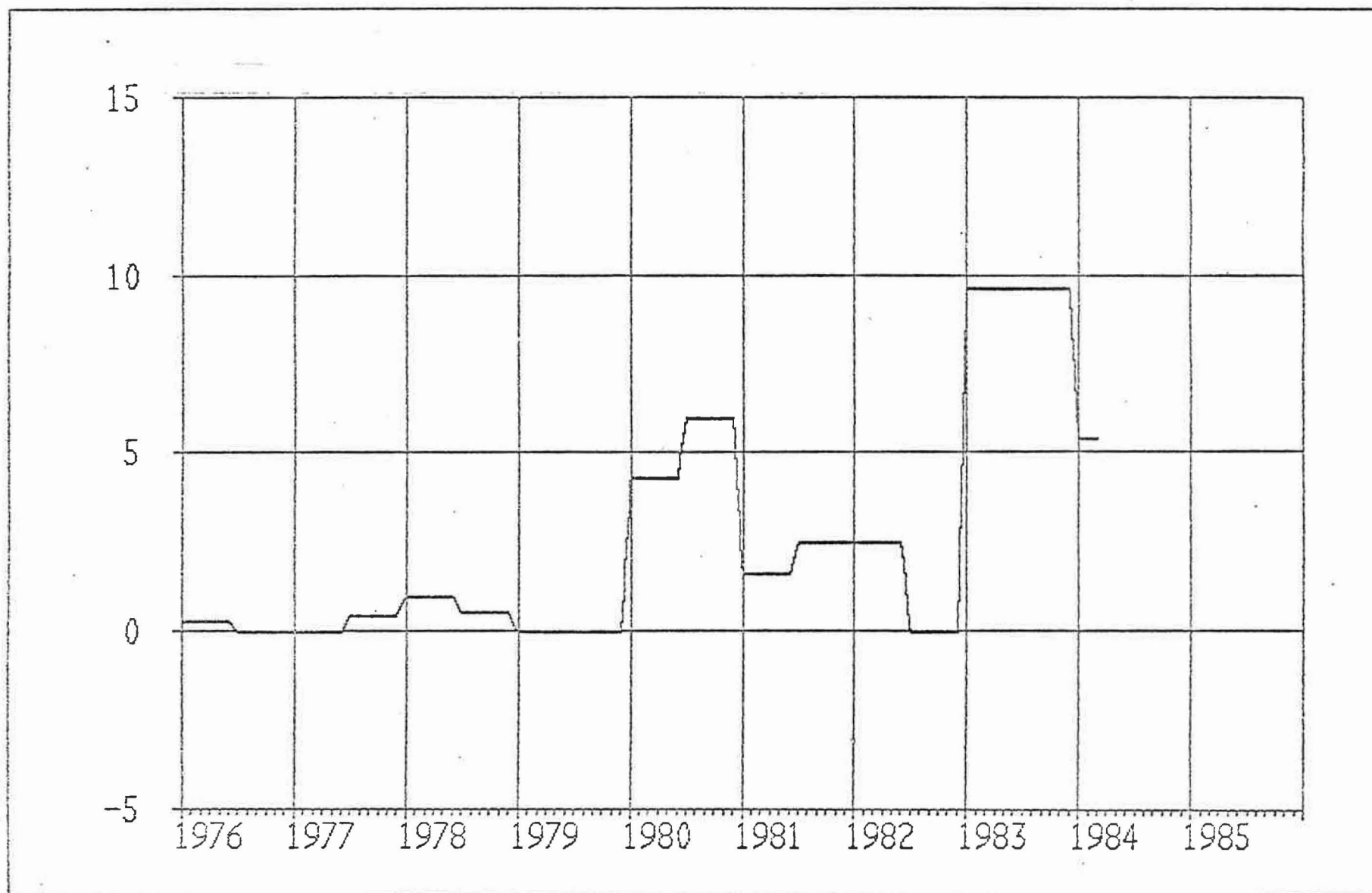
Tammikuun 1984 alusta suoritettun kansaneläkeuudistuksen II B -vaiheen vaikutus vuositasolla oli 573.2 milj. markkaa. Tasokorotusindeksin 1975:01 = 100 pisteluku $I(T)$ nousi arvoon 127.3. Taso säilyy vuoden loppuun.

Vuoden 1985 alusta toteutetaan kansaneläkeuudistuksen III-vaihe, jonka oletetaan aiheuttavan 300 milj. markan lisäyksen eläkekantaan. Tasokorotusindeksin $I(T)$ laske-
miseksi tulee arvioida eläkekanta $K_{1984:12}$. Arvioinnissa otetaan huomioon kansaneläkeindeksin muutos ajankohtana 1984:07. Siten eläkekannaksi $K_{1984:12}$ tulee 11 709.1 milj. markkaa ja tasokorotusindeksiksi $I(T)$ vuoden 1985 alussa 130.5. Tason oletetaan säilyvän vuoden loppuun.

KUVIO 5. Kansaneläkelaitoksen eläkkeiden tasokorotusindeksin kehitys vuosina 1975-84

KUVIO 6. Kansaneläkelaitoksen eläkkeiden tasokorotusindeksin %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta vuosina 1976-84

Koska kansaneläkeuudistuksen IV-vaihe on osittain auki sekä rahoituksen että ajoituksen osalta, tästä ei tehdä mitään oletuksia.

3.3. Eläkevolyymin vaihtelu

Eläkevolyymin logaritminen differenssi määräytyy muiden komponenttien residuaalina, joten

$$\ln \frac{V_t}{V_{t-1}} = \ln \frac{K_t}{K_{t-1}} - \ln \frac{KELI_t}{KELI_{t-1}} - \ln \left(1 + \frac{T_t}{K_{t-1}} \right)$$

Siten eläkevolyymi-indeksi $I(V)$ voidaan esittää seuraavasti

$$I(V_t) = 100 * e^{\sum_{i=2}^t \ln \frac{V_i}{V_{i-1}}}$$

$$= 100 * e^{\sum_{i=2}^t \left(\ln \frac{K_i}{K_{i-1}} - \ln \frac{KELI_i}{KELI_{i-1}} - \ln \left(1 + \frac{T_i}{K_{i-1}} \right) \right)}$$

Koska eläkevolyymi-indeksi määräytyy muiden residuaalina, se muodostuu 1975:01 = 100 -kantaiseksi.

Eläkevolyymi-indeksissä näkyy mm. se lainmuutosten vaikutusten osa, joka ei näy tasokorotusindeksissä. Jos henkilölle syntyi vasta lainmuutoksessa oikeus uuteen eläkkeenosaan, hän saa kyseisen osan vasta hakemuksen perusteella. Osa uusista eläkkeistä ja eläkkeenosista voidaan

erottaa lainmuutoksesta aiheutuviksi, osaa ei saada erilleen muista tapauksista. Nämä tilastoidaan sitä mukaa kun hakemuksia käsitellään ja ratkaistaan Kansaneläkelaitoksessa. Tällaiset lainmuutosten lopulliset vaikutukset näkyvät eläkevolyyymi-indeksissä vasta useampien kuukausien jälkeen.

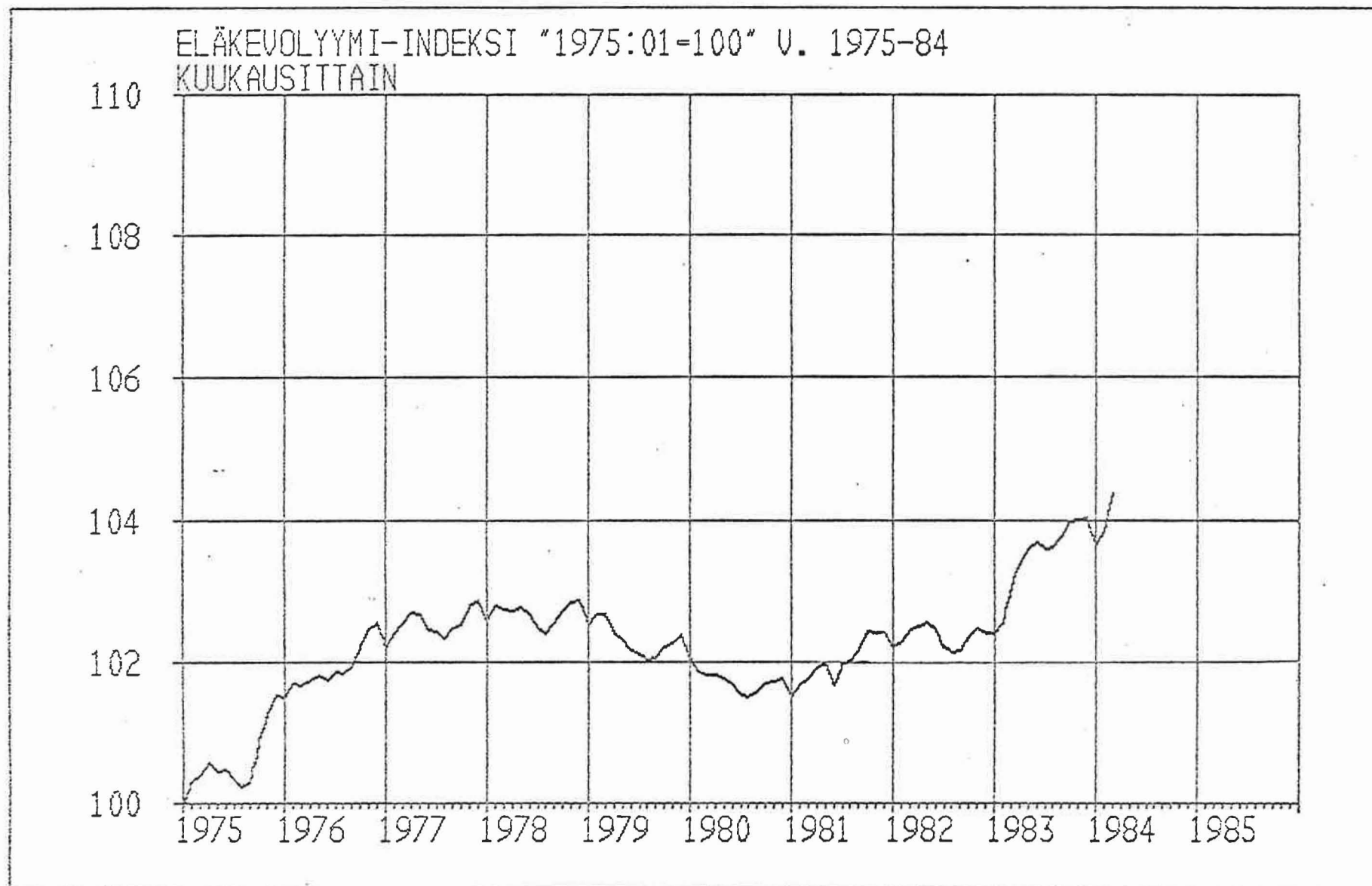
Voitaisiin olettaa, että demografiset tekijät näkyisivät selvästi eläkevolyyymi-indeksissä, koska vanhuuseläkkeet ovat noin 65 % kaikista eläkkeistä. Kuitenkin näiden tekijöiden merkitys jää suhteellisen pieneksi lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä lainmuutosten vaikutuksiin verrattuna. Siten ne jätetään tarkastelun ulkopuolelle.

Kuviosta 7 nähdään eläkevolyyymi-indeksin kehitys vuodesta 1975 alkaen. Kuviossa 8 ovat indeksin %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta.

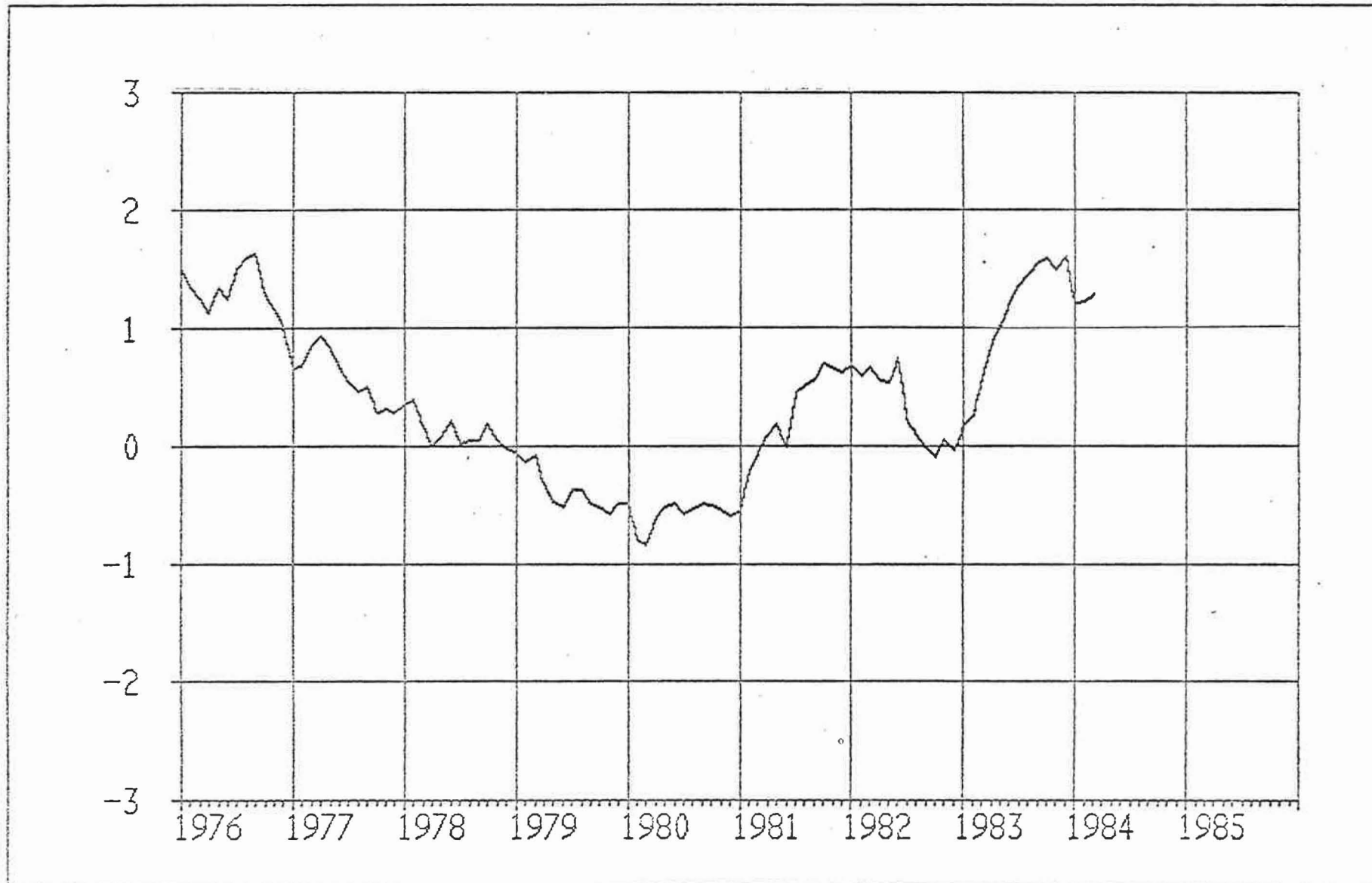
Kansaneläkeuudistuksen II B -vaiheen lainmuutosten perusteella lisäosa- ja asumistukikustannukset lisäävät eläkkeen vuotuista määrää myöhemmin vielä arviolta 150 milj. markkaa.³⁾ Oletetaan, että uudistuksen lopulliset vaikutukset näkyvät vuoden 1985 alkuun mennessä. Tällöin vaikutus voidaan arvioida kontribuutiona vuoden 1984 lopun eläkekannan tasoon kaavalla

$$I(V_t) = 100 * e^{\sum_{i=2}^t \ln \left(1 + \frac{V_i}{K_{i-1}} \right)}$$

KUVIO 7. Kansaneläkelaitoksen eläkevolyyymi-indeksin kehitys vuosina 1975-84

KUVIO 8. Kansaneläkelaitoksen eläkevolyyymi-indeksin %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta vuosina 1976-84

Tällöin eläkevolyyymi-indeksi saa pisteluvun 105.0 ja vuoden 1984 keskimääräiseksi pisteluvuksi tulee 104.3.

Vuoden 1986 keskimääräisen volyyymi-indeksin oletetaan nousevan rakennemuutoksista johtuen pistelukuun 106.0 ja vuoden 1988 keskimääräisen volyyymi-indeksin pistelukuun 107.0.

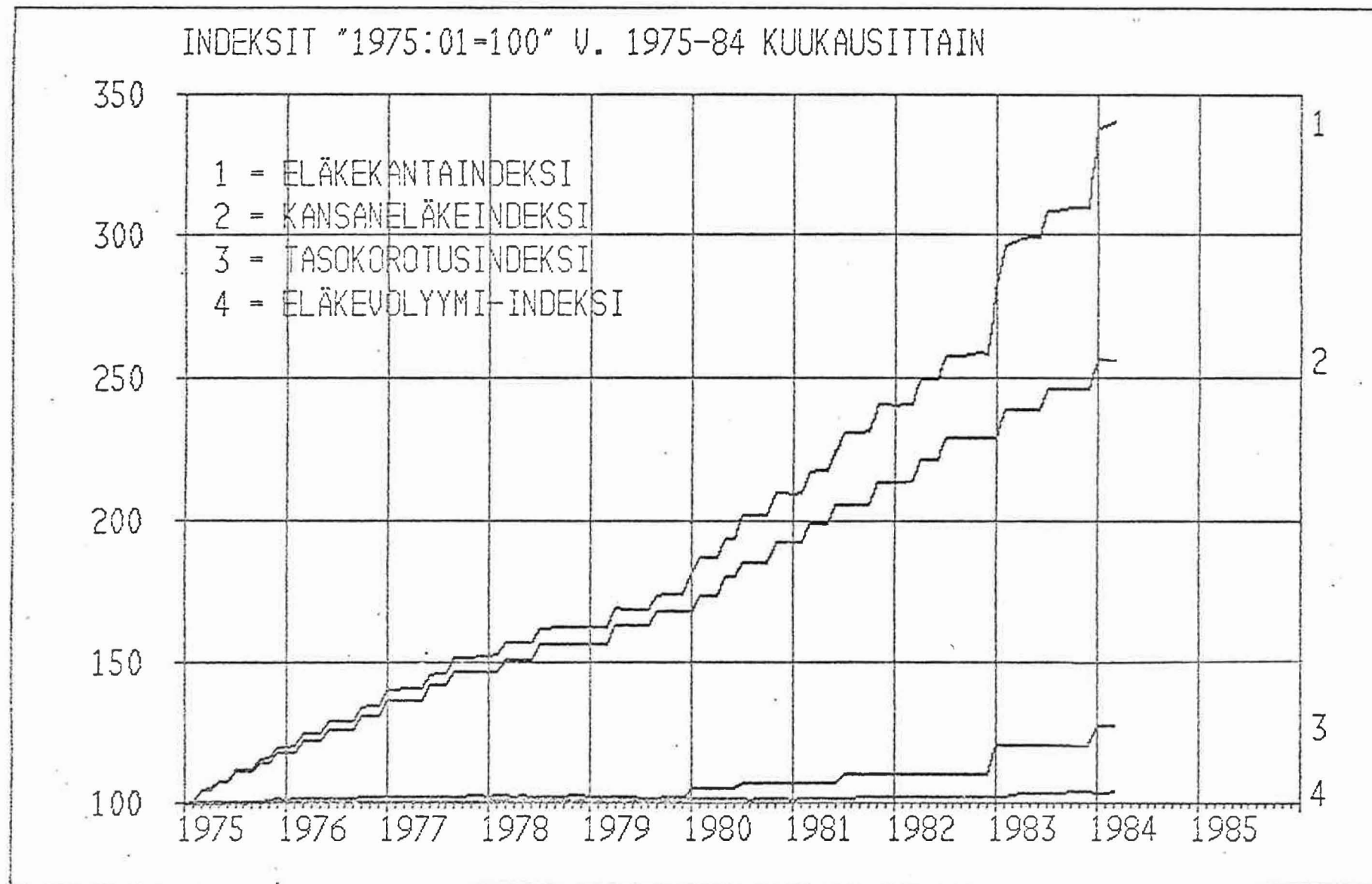
4. Vaikutukset yhteensä

Seuraavaksi voidaan tarkastella kansaneläke-, tasokorotus- ja eläkevolyyymi-indeksien vaikutuksia eläkekantaindeksin määräytymiseen sekä näiden indeksien välisiä suuruussuhteita. Kuviosta 9 voidaan havaita, että elinkustannusten perusteella määräytyvällä kansaneläkeindeksillä sekä lainmuutoksiin perustuvalla tasokorotusindeksillä on selvästi suurin vaikutus eläkekantaindeksin kehitykseen.

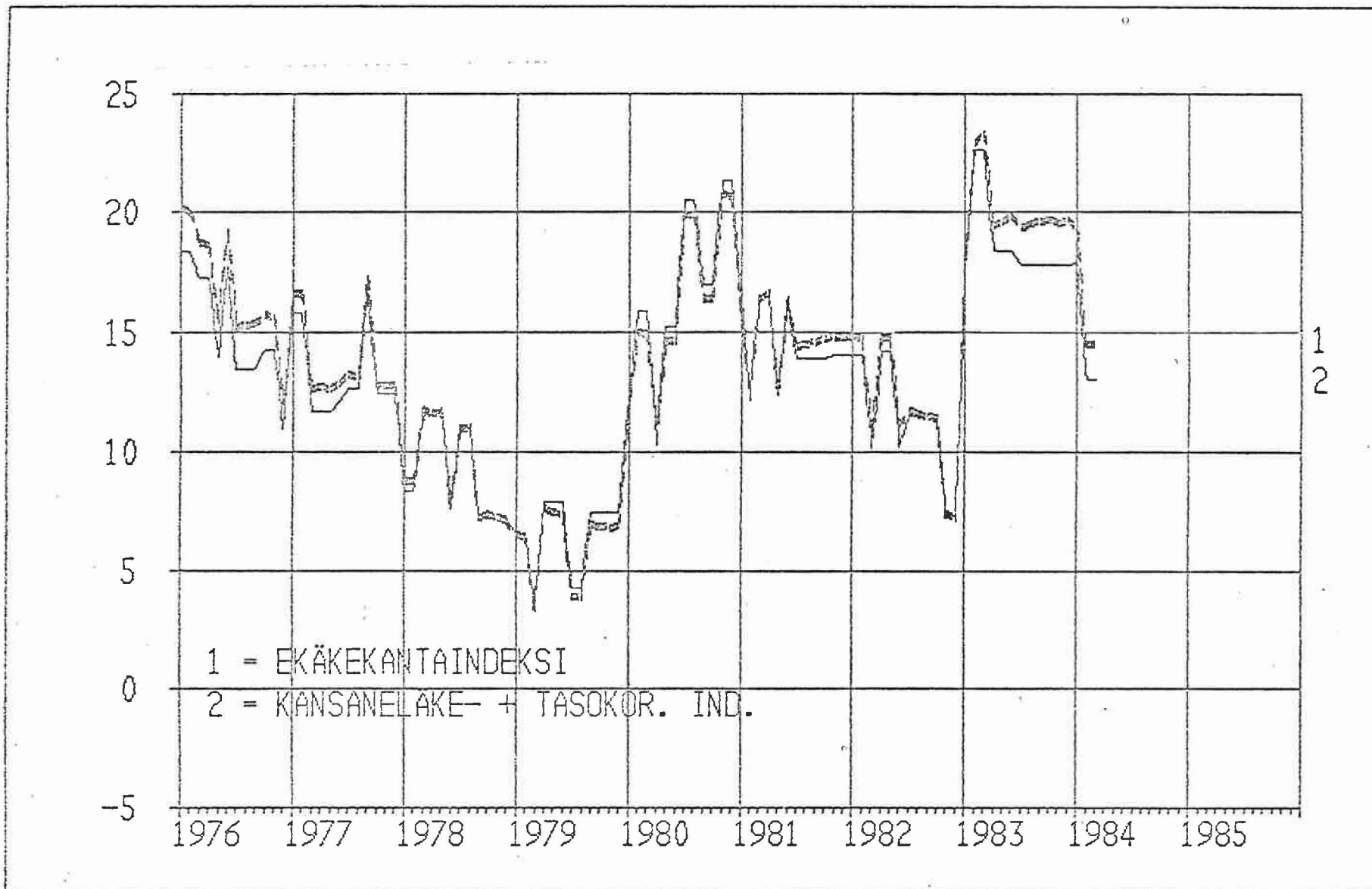
Kuvion 10 kuukausittaisesta %-muutostarkastelusta voidaan havaita miten hyvin pelkästään kansaneläke- ja tasokorotusindeksi selittävät kansaneläkeindeksin kehitystä.

Tarkastellaan vielä reaalisen elinkustannusindeksillä deflatoidun eläkekannan kehitystä. Kuviosta 11 voidaan todeta, että eläkkeiden tasokorotukset ovat selvimmin vaikuttaneet niiden reaaliseseen kehitykseen.

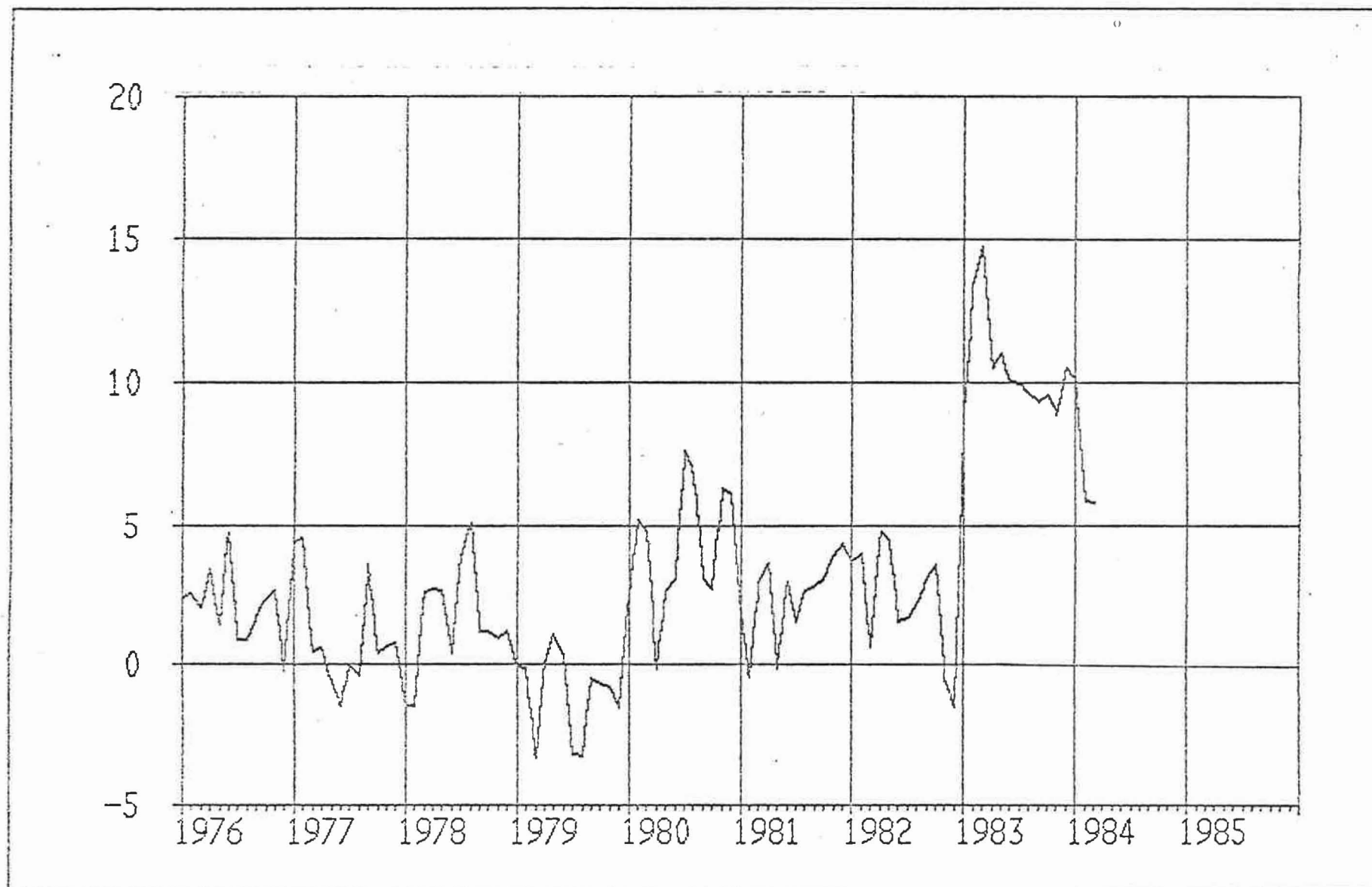
KUVIO 9. Eläkekantaindeksi ja sen osaindeksit vuosina 1975-1984

KUVIO 10. Eläkekantaindeksin sekä kansaneläke- ja tasokorotusindeksin muodostaman indeksin %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta vuosina 1976-84

KUVIO 11. Reaalisen eläkekannan %-muutokset edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta vuosina 1976-84

Kansaneläke-, tasokorotus- ja eläkevolyyymi-indeksien pisteluvut sekä niiden perusteella määräytyvät eläkekanta-indeksin pisteluvut muodostuvat vuosina 1983-88 keskimäärin seuraaviksi:

	kansan- eläke- indeksi	tasoko- rotus- indeksi	eläke- volyyymi- indeksi	eläke- kanta- indeksi
1983:01-12	242.2	120.7	103.5	302.5
1984:01-12	258.5	127.3	104.3	343.2
1985:01-12	273.3	130.5	105.0	374.5
1986:01-12	289.7	130.5	106.0	400.7
1987:01-12	307.1	130.5	106.0	424.8
1988:01-12	325.5	130.5	107.0	454.5

Keskimääräisen eläkekannan vuotuinen muutos on yhtä suuri kuin maksettavien eläke-etuuksien vuotuinen muutos. Siten eläke-etuuksien kehitys määräytyy kunkin vuoden keskimääräisen eläkekantaindeksin muutoksena. Ennustekaudelle 1984-88 saadaan seuraavat eläke-etuuksien prosenttimuutokset ja niiden arvot

	%-muutos	milj.mk
1983		10 606.7
1984	13.5	12 030.0
1985	9.1	13 130.0
1986	7.0	14 050.0
1987	6.0	14 890.0
1988	7.0	15 940.0

Oletusten mukaan kansaneläke-etuudet kasvavat vuosina 1984-88 siten keskimäärin 8.5 prosenttia vuodessa, josta

valtaosa noin 6.1 prosenttia aiheutuu elinkustannusten noususta. Reaalisesti etuudet lisääntyisivät tällöin vastaavasti noin 2.3 prosenttia vuodessa eli selvästi hitaammin kuin edellisenä viisivuotisperiodina, jolloin tasokorotusindeksi nousi eläkeuudistuksen johdosta keskimäärin 3.6 prosenttia vuodessa.

Arvioiden⁴⁾ mukaan kansantulo kasvaa 1984-88 nimellisesti keskimäärin 9.6 prosenttia ja reaalisesti noin 3.4 prosenttia vuodessa. Kansaneläke-etuuksien osuus kansantulosta näyttää siten pienenevän keskipitkällä aikavälillä. Palkkasumma, joka on eläke-etuuksien pääasiallinen rahoituslähde, kasvaa reaalisesti kuitenkin vain noin 2.6 prosenttia vuodessa eli vain hieman kansaneläke-etuuksien kasvua nopeammin. Huomautettakoon, että laskelmiin ei ole sisällytetty kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisesta aiheutuvia lisäkustannuksia.

ALAVIITTEET:

- 1) Kansaneläkkeiden osien jakautumisesta eläkelajeittain
ks. esim. Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 1982, Kansaneläkelaitoksen julkaisuja, Sarja
T1:18, Helsinki 1983.
- 2) Kansaneläkelaitoksen tilastotiedote TT1,
Eläketilastoja.
- 3) Kansaneläkelaitoksen tilastollinen neljännesvuosikatsaus, No 4 1983, s. 3.
- 4) Kansantalouden kehitysnäkymät 1984-1988,
Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, N:o 6, Helsinki 1984.

LIITE 1.

ELAKE 1975:01 -- 1984:03

	ELAKE- KANTA	ELJN- KUSTANNUS- INDEKSI	KANSAN- ELAKE- INDEKSI	TASO- KOROTUKSET	ELAKE- VOLYYHI- INDEKSI	KANSAN- ELAKE- INDEKSI -75:01=100	TASO- KOROTUS- INDEKSI	ELAKE- KANTA- INDEKSI
	KANTA	EKI	KELI	TASO	I(V)	I(KELI)	I(T)	I(K)
1 1975/01	3410.1	363.5	300	0.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2 1975/02	3421.2	369.1	300	0.0	100.3	100.0	100.0	100.3
3 1975/03	3583.8	375.2	314	0.0	100.4	104.7	100.0	105.1
4 1975/04	3590.2	383.1	314	0.0	100.6	104.7	100.0	105.3
5 1975/05	3608.5	387.2	323	0.0	100.5	107.7	100.0	108.2
6 1975/06	3609.7	388.3	323	0.0	100.5	107.7	100.0	108.2
7 1975/07	3822.0	394.4	334	11.7	100.4	111.3	100.3	112.1
8 1975/08	3817.5	399.2	334	0.0	100.2	111.3	100.3	111.9
9 1975/09	3820.4	405.2	334	0.0	100.3	111.3	100.3	112.0
10 1975/10	3958.4	411.2	344	0.0	100.9	114.7	100.3	116.1
11 1975/11	3971.9	415.4	344	0.0	101.3	114.7	100.3	116.5
12 1975/12	4098.3	417.7	354	0.0	101.5	118.0	100.3	120.2
13 1976/01	4098.0	426.4	354	0.0	101.5	118.0	100.3	120.2
14 1976/02	4105.2	431.8	354	0.0	101.7	118.0	100.3	120.4
15 1976/03	4254.8	436.4	367	0.0	101.7	122.3	100.3	124.8
16 1976/04	4258.0	439.5	367	0.0	101.7	122.3	100.3	124.9
17 1976/05	4261.1	440.8	367	0.0	101.8	122.3	100.3	125.0
18 1976/06	4397.7	441.8	379	0.0	101.8	126.3	100.3	129.0
19 1976/07	4402.3	450.3	379	0.0	101.9	126.3	100.3	129.1
20 1976/08	4401.8	456.2	379	0.0	101.9	126.3	100.3	129.1
21 1976/09	4406.4	459.7	379	0.0	102.0	126.3	100.3	129.2
22 1976/10	4580.9	464.8	393	0.0	102.2	131.0	100.3	134.3
23 1976/11	4591.3	467.8	393	0.0	102.5	131.0	100.3	134.6
24 1976/12	4596.1	469.3	393	0.0	102.6	131.0	100.3	134.8
25 1977/01	4778.7	476.1	410	0.0	102.2	136.7	100.3	140.1
26 1977/02	4787.3	481.7	410	0.0	102.4	136.7	100.3	140.4
27 1977/03	4794.5	489.4	410	0.0	102.6	136.7	100.3	140.6
28 1977/04	4801.6	492.8	410	0.0	102.7	136.7	100.3	140.8
29 1977/05	4800.0	499.8	410	0.0	102.7	136.7	100.3	140.8
30 1977/06	4964.9	506.2	425	0.0	102.4	141.7	100.3	145.6
31 1977/07	4986.7	510.1	425	22.2	102.4	141.7	100.8	146.2
32 1977/08	4981.9	518.3	425	0.0	102.3	141.7	100.8	146.1
33 1977/09	5165.4	520.3	440	0.0	102.5	146.7	100.8	151.5
34 1977/10	5167.0	522.0	440	0.0	102.5	146.7	100.8	151.5
35 1977/11	5180.3	524.4	440	0.0	102.8	146.7	100.8	151.9
36 1977/12	5184.4	525.2	440	0.0	102.9	146.7	100.8	152.0
37 1978/01	5198.4	525.6	440	28.0	102.6	146.7	101.3	152.4
38 1978/02	5209.3	532.0	440	0.0	102.8	146.7	101.3	152.8
39 1978/03	5359.6	533.3	453	0.0	102.7	151.0	101.3	157.2
40 1978/04	5358.9	535.5	453	0.0	102.7	151.0	101.3	157.1
41 1978/05	5361.1	543.7	453	0.0	102.8	151.0	101.3	157.2
42 1978/06	5356.5	543.8	453	0.0	102.7	151.0	101.3	157.1
43 1978/07	5534.9	545.0	469	0.0	102.5	156.3	101.3	162.3
44 1978/08	5531.1	547.4	469	0.0	102.4	156.3	101.3	162.2
45 1978/09	5539.2	551.3	469	0.0	102.6	156.3	101.3	162.4
46 1978/10	5548.5	553.8	469	0.0	102.7	156.3	101.3	162.7
47 1978/11	5555.1	557.1	469	0.0	102.9	156.3	101.3	162.9
48 1978/12	5555.9	556.0	469	0.0	102.9	156.3	101.3	162.9
49 1979/01	5538.2	560.4	469	0.0	102.5	156.3	101.3	162.4
50 1979/02	5545.7	567.1	469	0.0	102.7	156.3	101.3	162.6
51 1979/03	5545.1	570.7	469	0.0	102.7	156.3	101.3	162.6
52 1979/04	5767.6	576.2	489	0.0	102.4	163.0	101.3	169.1

53	1979/05	5760.9	578.0	489	0.0	102.3	163.0	101.3	168.9
54	1979/06	5752.9	582.1	489	0.0	102.2	163.0	101.3	168.7
55	1979/07	5749.9	584.9	489	0.0	102.1	163.0	101.3	168.6
56	1979/08	5746.0	587.7	489	0.0	102.0	163.0	101.3	168.5
57	1979/09	5924.7	592.7	504	0.0	102.1	168.0	101.3	173.7
58	1979/10	5932.6	596.3	504	0.0	102.2	168.0	101.3	174.0
59	1979/11	5935.9	600.0	504	0.0	102.3	168.0	101.3	174.1
60	1979/12	5942.0	603.8	504	0.0	102.4	168.0	101.3	174.2
61	1980/01	6178.7	610.6	504	256.0	102.1	168.0	105.7	181.2
62	1980/02	6375.6	619.5	521	0.0	101.9	173.7	105.7	187.0
63	1980/03	6372.1	625.9	521	0.0	101.8	173.7	105.7	186.9
64	1980/04	6371.8	637.6	521	0.0	101.8	173.7	105.7	186.9
65	1980/05	6602.2	645.1	540	0.0	101.8	180.0	105.7	193.6
66	1980/06	6595.5	647.5	540	0.0	101.7	180.0	105.7	193.4
67	1980/07	6892.0	651.3	556	108.0	101.5	185.3	107.4	202.1
68	1980/08	6890.4	659.8	556	0.0	101.5	185.3	107.4	202.1
69	1980/09	6896.1	669.2	556	0.0	101.6	185.3	107.4	202.2
70	1980/10	6904.3	675.7	556	0.0	101.7	185.3	107.4	202.5
71	1980/11	7166.6	681.5	577	0.0	101.7	192.3	107.4	210.2
72	1980/12	7169.9	686.4	577	0.0	101.8	192.3	107.4	210.3
73	1981/01	7150.7	692.8	577	0.0	101.5	192.3	107.4	209.7
74	1981/02	7161.9	698.8	577	0.0	101.7	192.3	107.4	210.0
75	1981/03	7417.8	707.9	597	0.0	101.8	199.0	107.4	217.5
76	1981/04	7429.4	717.3	597	0.0	101.9	199.0	107.4	217.9
77	1981/05	7433.5	727.1	597	0.0	102.0	199.0	107.4	218.0
78	1981/06	7671.9	731.3	618	0.0	101.7	206.0	107.4	225.0
79	1981/07	7886.9	733.6	618	191.0	102.0	206.0	110.1	231.3
80	1981/08	7889.8	735.9	618	0.0	102.0	206.0	110.1	231.4
81	1981/09	7900.7	745.4	618	0.0	102.2	206.0	110.1	231.7
82	1981/10	7920.6	752.1	618	0.0	102.4	206.0	110.1	232.3
83	1981/11	8226.2	752.4	642	0.0	102.4	214.0	110.1	241.2
84	1981/12	8227.6	754.9	642	0.0	102.4	214.0	110.1	241.3
85	1982/01	8211.3	767.1	642	0.0	102.2	214.0	110.1	240.8
86	1982/02	8216.5	770.9	642	0.0	102.3	214.0	110.1	240.9
87	1982/03	8231.1	780.4	642	0.0	102.5	214.0	110.1	241.4
88	1982/04	8529.1	785.9	665	0.0	102.5	221.7	110.1	250.1
89	1982/05	8532.9	798.7	665	0.0	102.5	221.7	110.1	250.2
90	1982/06	8524.6	799.8	665	0.0	102.4	221.7	110.1	250.0
91	1982/07	8811.1	805.8	689	0.0	102.2	229.7	110.1	258.4
92	1982/08	8805.3	804.0	689	0.0	102.1	229.7	110.1	258.2
93	1982/09	8808.3	805.8	689	0.0	102.2	229.7	110.1	258.3
94	1982/10	8824.0	809.1	689	0.0	102.4	229.7	110.1	258.8
95	1982/11	8834.8	812.0	689	0.0	102.5	229.7	110.1	259.1
96	1982/12	8828.0	822.6	689	0.0	102.4	229.7	110.1	258.9
97	1983/01	9680.5	829.9	689	852.0	102.4	229.7	120.7	283.9
98	1983/02	10103.6	834.4	718	0.0	102.6	239.3	120.7	296.3
99	1983/03	10153.2	838.8	718	0.0	103.1	239.3	120.7	297.7
100	1983/04	10186.8	849.1	718	0.0	103.4	239.3	120.7	298.7
101	1983/05	10205.4	860.2	718	0.0	103.6	239.3	120.7	299.3
102	1983/06	10215.1	870.7	718	0.0	103.7	239.3	120.7	299.6
103	1983/07	10519.8	874.5	740	0.0	103.6	246.7	120.7	308.5
104	1983/08	10521.5	876.2	740	0.0	103.6	246.7	120.7	308.5
105	1983/09	10536.4	881.3	740	0.0	103.8	246.7	120.7	309.0
106	1983/10	10557.8	883.1	740	0.0	104.0	246.7	120.7	309.6
107	1983/11	10561.1	890.9	740	0.0	104.0	246.7	120.7	309.7
108	1983/12	10563.5	890.4	740	0.0	104.0	246.7	120.7	309.8
109	1984/01	11544.2	897.9	770	573.2	103.6	256.7	127.3	338.5
110	1984/02	11565.0	902.0	770	0.0	103.8	256.7	127.3	339.1
111	1984/03	11628.3	908.0	770	0.0	104.4	256.7	127.3	341.0